

บทคัดย่อ

โครงการ“ศึกษารูปแบบและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล” มีเป้าหมายเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านการจัดทำฐานข้อมูลของแต่ละชุมชน ไปสู่การหนุนเสริมสมาชิกชุมชนในเครือข่าย เพื่อกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูล สร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาเรียนรู้กระบวนการทำงาน โดยคาดหวังว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ให้เกิดการบริหารจัดการตนเอง โดยเป็นองค์กรอิสระ มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการตนเองสู่ความยั่งยืน

โดยมีวัตถุประสงค์ระยะที่ 1 (ระยะเวลา 12 เดือน) คือ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว จ.สตูล ,เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการองค์กรเครือข่ายที่เหมาะสมและให้เกิดการบริหารจัดการตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งมีระยะเวลาและการดำเนินงานโครงการนี้จะดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ดำเนินงานเป็นเวลา 12 เดือน นับตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2553 ถึงเดือนมิถุนายน 2554 ระยะที่ 2 ดำเนินงานเป็นเวลา 12 เดือน มีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 ชุมชน โดยเป็นชุมชนที่ผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 6 ชุมชน และชุมชนที่ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการวิจัยท้องถิ่น จำนวน 4 ชุมชน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า โครงการวิจัยดังกล่าว สามารถพัฒนาแกนนำเครือข่ายให้สามารถเข้าใจเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดย“เข้าใจ” หมายถึง การเข้าใจเป้าหมาย วิธีการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการยกระดับความเข้าใจ จากเดิมมองการท่องเที่ยวโดยนำธรรมชาติมาขาย เปลี่ยนเป็นการนำนักท่องเที่ยวทำกิจกรรม ด้านทรัพยากร วัฒนธรรม วิถีชีวิต มาสร้างเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริงบอกเล่า สร้างการเรียนรู้ เข้าใจการอยู่ร่วมกับทรัพยากรของชุมชน นอกจากนั้นแกนนำเครือข่าย (แต่ละชุมชน)มีการพัฒนาทักษะการทำงาน เช่น การพูด การนำเสนอ การบันทึก การนำประชุม การจับประเด็น ทักษะนักจัดกระบวนการ

ทั้งนี้ยังพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวแต่ละชุมชนเพื่อหนุนเสริมขีดความสามารถด้านจัดการท่องเที่ยวซึ่งกันและกัน ระหว่างชุมชนที่มีความพร้อม 3 ระดับ คือ ระดับ 1 ชุมชนที่มีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ชุมชนป่อเจ็ดลูก ชุมชนโคกพยอม ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนทุ่งสะโบ๊ะ ชุมชนเกตรี ชุมชนบากันเคย ,ระดับ 2

ชุมชนที่กำลังจะเริ่มจัดการท่องเที่ยวแต่ยังไม่ได้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนโดนปานัน ชุมชนปูยู และ ระดับ 3 ชุมชนที่มีแนวคิดจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่ ชุมชนควนโพธิ์ ชุมชนหัวทาง ชุมชนเกาะสาหร่าย ชุมชนนาทอน ชุมชนบุโอบ ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ โดยเน้นให้แต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ และสร้างคนทำงานรุ่นใหม่ไว้สานต่อทัศนคติกระบวนการทำงานที่สามารถตอบเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

จากการดำเนินการวิจัย พบว่า ในกระบวนการเป็นการสร้างการเรียนรู้ ระบบที่ช่วยน้อง ของชุมชนแต่ละระดับ ชุมชนระดับ 1 เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนระดับ 2 และระดับ 3 นำเอากิจกรรมการท่องเที่ยวนำเสนอ และลงท่องเที่ยวจริงๆ บอกเล่าบทเรียน ปัญหา และสิ่งที่ได้จากการท่องเที่ยว โดยแต่ละชุมชนนำบทเรียนของแต่ละชุมชนมาสร้างการเรียนรู้ต่อกับสมาชิกในชุมชน

ผลการดำเนินการข้างต้น ได้มีการปรับเปลี่ยนชุมชนท่องเที่ยว คือ บ้านควนโพธิ์ จากชุมชนระดับ 2 ยกระดับเป็นชุมชนระดับ 1, ส่วนชุมชนระดับ 1 พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว และกิจกรรมของชุมชน การบริการ เช่น บ่อเจ็ดลูก พัฒนากลุ่มเยาวชนคนชายเลน มาทำกิจกรรมฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลนต่อยอดธนาคารปูม้า และในช่วงเทศกาล วันฮารีรายอ วันปีใหม่ สงกรานต์ ที่มีคนเข้าไปในชุมชนมาก มีการยกระดับแนวคิดของกลุ่มเป็นการจัดการระดับหมู่บ้าน ในเรื่อง การเคารพวัฒนธรรมชุมชน ห้ามนำของมีนเมา (เหล้า เบียร์) เข้าในหมู่บ้าน และจัดการชายหาดในเรื่องของขยะ โดยการแจกจ่ายถุงดำที่ป้อมยามหมู่บ้าน เก็บเงิน 20 บาท นำเงินทั้งหมดมาบริหารจัดการท่องเที่ยว

ส่วนชุมชนระดับ 2 และ 3 กำลังพัฒนาเพื่อหาแนวทาง กรอบทิศทางของชุมชน เช่น บ้านหัวทาง ใช้มัสยิดเป็นฐานในการบริหารจัดการ ใช้สถานที่ของมัสยิด กำลังพัฒนาห้องประชุม ดำเนินการรองรับกลุ่มมาเรียนรู้ฐานการเรียนรู้ 8 ฐาน และรับอาหาร,บ้านทุ่งสะโบ๊ะ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนขับเคลื่อนการจัดการพื้นที่แหลมงอกใหม่ “แหลมบังโก๊ะ” ประมาณ 300 ไร่ เป็นแหล่งเรียนรู้ในการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากร

ปัจจุบัน เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล มีการร่วมนำกฎระเบียบสมาคมฯ และวางแผนกิจกรรมพัฒนาองค์กร เช่น ประชุมเครือข่ายท่องเที่ยว เดือนละ 1 ครั้ง จัดการเอกสาร ข้อมูลท่องเที่ยว การรับ-ส่ง ต่อนักท่องเที่ยวไปยังชุมชนเครือข่าย การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดกิจกรรม ให้ชุมชนท่องเที่ยวต้องพัฒนากิจกรรมและสถานที่ให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวชี้วัดของเครือข่าย และการประสานงานเชื่อมโยงภาคีการทำงาน เช่น สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ภาคเอกชน องค์กรรัฐ อันเป็นการขยายความร่วมมือในระนาบกว้าง เพื่อขยายผลการใช้เครื่องมือ “Community Base Tourism” เพื่อพัฒนาคนต่อไป.